

ආදායම් බදු (LKAS 12)

වැදගත් පද

ප්‍රචරිත බද්ද යනු කාලපරිච්ඡේදයක් සඳහා බදු අයකල හැකි ලාභය (බදු අලාභය) වෙනුවෙන් ගෙවිය යුතු (අයකර ගතයුතු) ආදායම් බදු ප්‍රමාණයයි.

උදාහරණ 01

සී/ස හායි පොදු සමාගමෙහි 2017 මාර්තු 31 දිනෙන් වර්ෂය සඳහා විස්තීර්ණ ආදායම් ප්‍රකාශනය පහත පරිදි විය.

	රු.
විකුණුම්	2 540 000
වියදම්	
විකුණු භාණ්ඩවල පිරිවැය	(1 735 000)
ක්ෂය - උපකරණ	(12 000)
වෙනත් වියදම්	(40 000)
බදු පෙර ලාභය	<u>753 000</u>

- බදු කටයුතු සඳහා වර්ෂයේ උපකරණ මත ක්ෂය රු. 14,000කි.
- අඩු කළ නොහැකි සංග්‍රහ වියදම් රු. 3,000 ක් "වෙනත් වියදම්" වල ඇතුළත් වේ.

හායි පීඑල්සී හි බද්දට යටත් ලාභය පහත පරිදි ගණනය කළ හැක.

	රු.
බදු පෙර ලාභය	753 000
එකතු කළා :	
අඩු කළ නොහැකි සංග්‍රහ වියදම්	<u>3 000</u>
	756 000
අඩුකළා :	
ගිණුම්කරණ ක්ෂය වියදමට වැඩි බදු සඳහා ක්ෂය අඩුකිරීම	<u>2 000</u>
බද්දට යටත් ලාභය	<u>754 000</u>

බදු අනුපාතය 30% බව උපකල්පනය කරන්න. අපි බද්දට යටත් ලාභය බදු අනුපාතයෙන් වැඩි කිරීමෙන් (රු. 754,000 × 30% = රු. 226,200) ප්‍රචරිත බදු වියදම ගණනය කරමු. ප්‍රචරිත බදු බැඳියාව සටහන් කිරීමට ජර්නල් සටහන පහත පරිදි වේ.

ප්‍රචරිත බදු වියදම	හර	226 200
ප්‍රචරිත බදු බැඳියාව/වගකීම	බැර	226 200
(ප්‍රචරිත බදු බැඳියාව/ ප්‍රචරිත බදු වියදම සටහන් කිරීම)		

විලම්භිත බදු බැරකම්/වගකීම් යනු බදු වන තාවකාලික වෙනස්කම් සඳහා ඉදිරි කාලපරිච්ඡේදවල දී ගෙවිය යුතු වන ආදායම් බදු ප්‍රමාණය වේ.

විලම්භිත බදු වත්කම් යනු-

- (අ) අඩුකළ හැකි තාවකාලික වෙනස්කම්
- (ආ) ඉදිරියට ගෙනගිය ප්‍රයෝජනයට නොගත් බදු අලාභ සහ
- (ඇ) ඉදිරියට ගෙනගිය ප්‍රයෝජනයට නොගත් බදු බැර,

වෙනුවෙන් ඉදිරි කාලපරිච්ඡේදවල දී අයකරගත යුතු ආදායම් බදු ප්‍රමාණයන් වේ.

විලම්භිත බදු වත්කම් හෝ වගකීම් = තාවකාලික වෙනස්කම් × බදු අනුපාතය

බදු පදනම යනු බදු අරමුණු සඳහා වත්කමකට හෝ වගකීමකට අදාළ කරන වටිනාකමයි. බදු අරමුණු සඳහා වත්කමක හෝ වගකීමක ලියාහළ අගය හෝ ධාරණ අගය ලෙසද බදු පදනම විස්තර කළ හැක.

තාවකාලික වෙනස්කම් යනු මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශනයේ පෙන්වන වත්කමක හෝ වගකීමක ධාරණ අගය සහ එහි බදු පදනම අතර වෙනස්කම් වේ. මෙම තාවකාලික වෙනස්කම් බදුවන තාවකාලික වෙනස්කම් හෝ නැත්නම් අඩුකළ හැකි තාවකාලික වෙනස්කම් විය හැක.

තාවකාලික වෙනස්කම්වලට උදාහරණ:

- උපවිත පදනම මත වෙනුවට මුදල් පදනම මත බදුවන සමහර ආදායම් සහ වියදම් වර්ග උදා: සමහර වෙන්කිරීම්
- ක්ෂය දීමනා සඳහා සුදුසුකම් ලබන ජංගම නොවන වත්කමක් මත අයකළ ක්ෂය සහ සත්‍ය දීමනාව (බදු සඳහා ක්ෂය) අතර වෙනස (තාවකාලික වෙනස්කම් සඳහා වඩාත් ප්‍රචලිත ප්‍රායෝගික උදාහරණය)

බදුවන තාවකාලික වෙනස්කම් යනු වත්කමක හෝ වගකීමක ධාරණ අගය අයකර ගැනීමේ දී හෝ නිරවුල් කිරීමේ දී අනාගත කාලපරිච්ඡේදවල බදුවන ලාභය (බදු වන අලාභය) නිශ්චය කිරීමේ දී ප්‍රතිඵලය වශයෙන් බදුවන ප්‍රමාණයන්හි තාවකාලික වෙනස්කම් වේ .

අඩුකළ හැකි තාවකාලික වෙනස්කම් යනු වත්කමේ හෝ වගකීමේ ධාරණ අගය අයකරගත් විට හෝ නිරවුල් කළ විට අනාගත කාලපරිච්ඡේදවල බදු වන ලාභය (බදු අලාභය) නිශ්චය කිරීමේ දී අඩුකළ හැකි අයිතමයන්ගෙන් පැන නැගෙන තාවකාලික වෙනස්කම් වේ.

තාවකාලික වෙනස්කම් = වත්කම් හෝ වගකීම්වල ධාරණ අගය - වත්කම් හෝ වගකීම්වල බදු පදනම

ධාරණ අගය යනු වත්කමක හෝ වගකීමක මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශනයේ හඳුනාගනු ලබන අගය යි. වත්කමක් සඳහා නම්, වත්කම මත සමුච්චිත ක්ෂය (ක්‍රම ක්ෂය) සහ සමුච්චිත හානිකරණ අලාභ අඩුකළ පසු හඳුනාගනු ලබන අගය වේ.

විලම්භිත බද්ද ගණනය කිරීම

කාලපරිච්ඡේදයක බදු වියදම(ආදායම), ප්‍රවර්තන බදු වියදම (ආදායම)ට විලම්භිත බදු වියදම (ආදායම) එකතු කිරීමෙන් හෝ අඩු කිරීමෙන් ලබාගනී. වාර්තාකරණ කාලපරිච්ඡේදය සඳහා විලම්භිත බදු වත්කම් ශේෂ සහ විලම්භිත බදු බැරකම් ශේෂවල වෙනස්වීම් විලම්භිත බද්දෙන් පෙන්නුම් කරයි. එමනිසා ආදායම් බදු සඳහා ගිණුම්කරණයේ මධ්‍ය ලක්ෂණය වන්නේ කාලපරිච්ඡේදය අවසානයේ දී හඳුනා ගන්නා විලම්භිත බදු වත්කම් සහ විලම්භිත බදු බැරකම් අගය නිශ්චය කිරීමේ අවශ්‍යතාවයයි.

විලම්භිත බද්ද ගණනය කිරීමේ ප්‍රධානතම පියවර පහක් තිබේ.

පියවර 1 – වත්කමේ හෝ බැරකමේ ධාරණ අගය සහ බදු පදනම නිශ්චය කරන්න.

පියවර 2 - තාවකාලික වෙනස්කම ගණනය කරන්න.

පියවර 3 - හඳුනා ගැනීමේ වානිජම අදාළ කරන්න.

පියවර 4 - ගැලපෙන බදු අනුපාතය අදාළ කරන්න.

පියවර 5 - කාලපරිච්ඡේදය සඳහා විලම්භිත බදු වෙනස්වීම හඳුනා ගන්න.

උදාහරණ 02

රු. 200ක් පිරිවැය වූ වත්කමක ධාරණ අගය රු. 150කි. බදු සඳහා සමුච්චිත ක්ෂය රු. 100ක් වන අතර බදු අනුපාතය 30 % කි.

වත්කමේ බදු පදනම - රු. 50 (150 - 100)

තාවකාලික වෙනස්කම - රු.100 (ධාරණ අගය 150 - බදු පදනම 50)

විලම්භිත බදු වගකීම - $100 \times 30\% = \text{රු. } 30$

උදාහරණ 03

පහත තොරතුරු සී/ස ලොයිඩ් පොදු සමාගමෙන් සහ සී/ස කෝල් පොදු සමාගමෙන් උපුටා ගෙන ඇත.

	ලොයිඩ් පී එල් සී රු.	කෝල් පී එල් සී රු.
2017 මාර්තු 31 දිනෙන් වර්ෂය සඳහා බදු පෙර ලාභය	1 300 000	136 000
2017 මාර්තු 31 දිනෙන් වර්ෂය සඳහා බද්දට යටත් ලාභය	340 000	150 000
2016 අප්‍රේල් 01 වන දිනට විලම්භිත බදු වගකීම	—	90 000
2016 අප්‍රේල් 01 වන දිනට විලම්භිත බදු වත්කම	—	15 000
2017 මාර්තු 31 දිනට බදුවන තාවකාලික වෙනස්කම්	960 000	306 000
2017 මාර්තු 31 දිනට අඩුකළ හැකි තාවකාලික වෙනස්කම්	—	70 000

සියළුම බදුවන සහ අඩුකළ හැකි තාවකාලික වෙනස්කම් ලාභයට හෝ අලාභයට සම්බන්ධ වේ. සමාගම් බදු අනුපාතය 30% බව උපකල්පනය කරන්න.

2017 මාර්තු 31 දිනෙන් වර්ෂය සඳහා ලාභාලාභ සහ වෙනත් විස්තීර්ණ ආදායම් ප්‍රකාශනයේ ආදායම් බදු කොටස පිළියෙළ කළ යුතුවේ.

පිළිතුර

සී/ස ලොයිඩ් පොදු සමාගම

2017 මාර්තු 31 දිනෙන් වර්ෂය සඳහා
ලාභාලාභ සහ වෙනත් විස්තීර්ණ ආදායම් ප්‍රකාශනය (උධෘතය)

	රු.
බදු පෙර ලාභය	1 300 000
ආදායම් බදු වියදම (සටහන)	<u>(390 000)</u>
වර්ෂය සඳහා ලාභය	<u>910 000</u>

සටහන

ආදායම් බද්ද	රු.
(a) ආදායම් බදු වියදමේ ප්‍රධාන අංග	
ප්‍රවර්තන බද්ද (340,000 × 30%)	102,000
තාවකාලික වෙනස්කම් මත විලම්භිත බද්ද (960,000 × 30%)	<u>288,000</u>
ආදායම් බදු වියදම	<u>390,000</u>

සී/ස කෝල් පොදු සමාගම

2016 මාර්තු 31 දිනෙන් වර්ෂය සඳහා
ලාභාලාභ සහ වෙනත් විස්තීර්ණ ආදායම් ප්‍රකාශනය (උධෘතය)

	රු.
බදු පෙර ලාභය	136 000
ආදායම් බදු වියදම (සටහන)	<u>(40 800)</u>
වර්ෂය සඳහා ලාභය	<u>95 200</u>

සටහන

ආදායම් බද්ද	රු.
(a) ආදායම් බදු වියදමේ ප්‍රධාන අංග	
ප්‍රවර්තන බද්ද (150,000 × 30%)	45,000
තාවකාලික වෙනස්කම් ප්‍රතිවර්තනය(reversal) මත විලම්භිත බද්ද	
w 01- (6,000 - 1,800)	<u>(4,200)</u>
ආදායම් බදු වියදම	<u>40,800</u>

W 01

2017 මාර්තු 31 දිනට බදුවන තාවකාලික වෙනස්කම්	306 000
2017 මාර්තු 31 දිනට විලම්භිත බදු වගකීම (306,000 x 30%)	91 800
2016 මාර්තු 31 දිනට විලම්භිත බදු වගකීම	<u>90 000</u>
වර්ෂය සඳහා විලම්භිත බදු වගකීම වැඩිවීම	<u>1 800</u>

2017 මාර්තු 31 දිනට අඩුකළ හැකි තාවකාලික වෙනස්කම්	70 000
2017 මාර්තු 31 දිනට විලම්භිත බදු වත්කම (70,000 x 30%)	21 000
2016 මාර්තු 31 දිනට විලම්භිත බදු වත්කම	<u>15 000</u>
වර්ෂය සඳහා විලම්භිත බදු වත්කම වැඩිවීම	<u>6 000</u>

ලදාහරණ 04

2017 මාර්තු 31 දිනෙන් වර්ෂය සඳහා සී/ස බැග් පොදු සමාගමේ බද්දට යටත් ලාභය රු. 900,000ක් වූ අතර පහත තොරතුරු සපයා ඇත.

මාර්තු 31 දිනට	2017 (රු)	2016 (රු)
ලැබිය යුතු ගිණුම්	245 000	200 000
අඩමාන ණය සඳහා වෙන්කිරීම	(20 000)	
පිරියත - පිරිවැයට	600 000	600 000
සමුච්චිත ක්ෂය	(190 000)	(120 000)
ලැබිය යුතු පොලිය	10 000	20 000
ගෙවිය යුතු ගිණුම්	48 000	62 000
පාරිතෝෂික සඳහා වෙන්කිරීම	44,000	32,000
විලම්භිත බදු වත්කම	?	21 600
විලම්භිත බදු වගකීම	?	20 000

- a) 2017 මාර්තු 31 දිනෙන් වර්ෂය සඳහා ලාභය තුළ රු. 10 000ක පොලී ආදායම ඇතුළත් වේ.
- b) 2017 මාර්තු 31 දිනෙන් වර්ෂය සඳහා ලාභය තුළ පහත වියදම් ඇතුළත් වේ.
- දඩ රු.10 000
 - පිරියත මත ක්ෂය වියදම රු.70 000
 - අඩමාන ණය වියදම රු.20 000
- c) බදු සඳහා පිරියත මත සමුච්චිත ක්ෂය 2017 මාර්තු 31 දිනට රු. 280 000 වන අතර 2016 මාර්තු 31 දිනට රු. 180 000කි. ප්‍රවර්තන වර්ෂය තුළ දී පිරියත අත්පත් කර ගැනීම් හෝ ඉවත් කිරීම් නැත.
- d) සමාගම් බදු අනුපාතය 30% කි.

2017 මාර්තු 31 දිනෙන් වර්ෂය සඳහා ප්‍රවර්තන සහ විලම්භිත බද්ද ගණනය කරන්න.

පිළිතුර

2017 මාර්තු 31 දිනෙන් වර්ෂය සඳහා
ප්‍රවර්තන බදු ගණනය

	රු.	රු.
ගිණුම්කරණ ලාභය		900 000
එකතු කළා		
දඩ	10 000	
ක්ෂය වියදම - පිරියත	70 000	
අඩමාන ණය වියදම	20 000	
පාරිතෝෂික සඳහා වෙන්කිරීම (44,000 -32,000)	12,000	
ලද පොලිය	20 000	132,000
අඩු කළා		
බදු සඳහා ක්ෂය දීමනා - පිරියත	100 000	
පොලී ආදායම	10 000	110 000
බද්දට යටත් ලාභය		922 000
ප්‍රවර්තන බදු බැඳියාව @ 30%		276,600

පෙර වැඩ

ලැබිය යුතු පොලිය

	රු.		රු .
1/04/16	20 000	ලද පොලිය	20 000
	10 000	31/03/17 අවසාන ශේෂය	10 000
	<u>30 000</u>		<u>30 000</u>

සමුච්චිත ක්ෂය - බදු සඳහා

	රු		රු
31/03/17	280 000	1/04/16	180 000
	280 000	අවසාන ශේෂය	100 000
	<u>280 000</u>	බදු සඳහා ක්ෂය දීමනා	100 000
			<u>280 000</u>

2017 මාර්තු 31 දිනට
විලම්භිත බදු ගණනය

	ධාරණ අගය	බදු පදනම	බදුවන තාවකාලික වෙනස්කම්	අඩුකළ හැකි තාවකාලික වෙනස්කම්
වත්කම්				
ලැබිය යුතු ගිණුම් (ශුද්ධ)	225 000 (245 -20)	245 000		20 000
පිරියත (ශුද්ධ)	410 000 (600-190)	320 000 (600-280)	90 000	
ලැබිය යුතු පොලිය	10 000	0	10 000	
බැරකම්				
ගෙවිය යුතු ගිණුම්	48 000	48,000		0
පාරිතෝෂික සඳහා වෙන්කිරීම	44,000			44,000
මුළු තාවකාලික වෙනස්කම්			100 000	64 000
විලම්භිත බදු වගකීම @ 30%			30 000	
විලම්භිත බදු වත්කම @ 30%				19,200
ආරම්භක ශේෂය			20 000	21 600
වැඩිවීම/(අඩුවීම)			10 000	(2,400)

විලම්භිත බදු වගකීම = 10000-2400 = 7,600

2017 මාර්තු 31 දිනෙන් අවසන් වර්ෂය සඳහා මුළු බද්ද = 276,600 + 7,600 = 284,200

බදු වන අලාභ

ප්‍රයෝජනයට නොගත් බදු අලාභ ඉදිරියට ගෙනයන අවස්ථාකදී, අලාභවලට හිලවී කිරීම සඳහා බද්දට යටත් ලාභ අනාගතයේදී ඇතිවන ප්‍රමාණයට විලම්භිත බදු වත්කමක් හඳුනා ගත හැක.

යම් අස්තීත්වයක් අනාගතයේදී බද්දට යටත් ලාභ උද්ගත වේ යැයි අපේක්ෂා නොකරයි නම්, විලම්භිත බදු වත්කමක් හඳුනා ගත නොහැක.

කෙසේ වුවත්, අස්තීත්වය සම්ප්‍රදායික කොටසක් නම්, සහ බදු අලාභ සම්ප්‍රදායේ අනෙකුත් සමාගම්වලට පැවරිය හැකි නම්, ඒකාබද්ධ ගිණුම්වල විලම්භිත බදු වත්කමක් හඳුනා ගත හැක.

පාවිච්චි කිරීමට අපේක්ෂා කරන බදු අලාභ ප්‍රමාණය, බදු අනුපාතයෙන් ගුණ කිරීමෙන් ලැබෙන අගයට විලම්භිත බදු වත්කම සමාන වේ.